

Vocabulari eròticosexual

Didàctica de les ciències i formació del professorat

Daniel Climent

Professor de Ciències

0. ABANS DE COMENÇAR: «HE PECAT».

Més que una batalla havia sigut una matança. L'exèrcit del general Sir Charles Napier havia enxampat les forces balutxis a la província de Sind (a l'actual Pakistan) i les havia derrotades de forma inapel·lable aquell febrer de 1843. Sind era molt rica en cotó, la matèria primera que nodria els telers de la Revolució Industrial i el preu del qual determinava guanys o pèrdues enormes. Calia avisar l'Alt Comandament Britànic i alhora evitar que la informació caiguera en mans «inapropiades»: les dels competidors interessats en saber si el mercat anava a disposar o no del cotó de Sind.

Napier s'havia format a escoles públiques d'elit, com els col·legues als que volia enviar la notícia, i els va remetre un missatge tan curt com carregat de sentit per a qui sabia llegir-lo: **Peccavi**. Napier era conscient que els seus superiors identificarien aquesta paraula amb la primera persona del pretèrit perfecte del verb llatí *peccare*; i que la traduirien adequadament: *I have sinned* («he pecat»). A més a més sabia que en pronunciar-ho ho farien aproximadament com «*I have Sind*», altrament interpretable com «(jo) tinc Sind»; o, en altres paraules –i aquest era el missatge– «he conquerit Sind».

Informació privilegiada i negoci redó s'unien gràcies a connexions instantànies entre camps diferents.

I. SINESTÈSIES EDUCATIVES

Aquest article forma part d'una sèrie que duu per títol genèric SINESTÈSIES.

En termes generals, el concepte al·ludeix a l'establiment de relacions (literàries, fisiològiques) entre camps sensorials diferents. De fet, a això es refereix la mateixa paraula, provinent del grec *syn-* (junt), *-aisthesia* (sensació), que ve a dir «sensacions compartides».

La sinestèsia es fa servir com a recurs literari, com una mena de metàfora d'associacions cognitives que a través de les paraules estableix relacions entre diferents camps sensorials («música dolça», «groc cridaner», «el silenci és or»...).

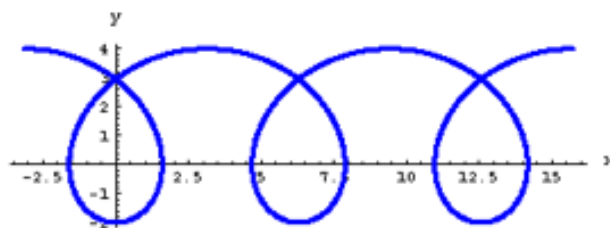
I també s'usa per designar qualsevol desviació de l'estímul procedent d'un sensor fisiològic cap a un descodificador del sistema nerviós central diferent del que habitualment interpreta el senyal (hi ha persones que «oloren els sons», «senten sabors» segons les notes musicals, etc.).

Eixes són les dues accepcions canòniques del terme sinestèsia.

Però potser s'hauria d'ampliar el camp semàntic a la didàctica, a l'establiment de relacions automàtiques, tant intel·lectives com emotives, entre disciplines, entre camps cognitius dotats de lògiques internes aparentment inaccessibles des de fora. I eixe ha sigut el leit-motiv dels articles d'aquesta sèrie.

Perquè hi ha paraules, contextos, imatges, símbols, arguments... que tot i que formen part d'un camp temàtic

disciplinar són susceptible d'estimular uns altres de ben diferents, i d'establir-ne connexions. I aquest és un procés que es retroalimenta, o almenys que pot avançar com un cicloide allargat, i que pot servir tant per a la formació dels alumnes com dels professors, potser dels pares si s'encerta a fer-los participar-hi, i del centre com a conjunt en millorar el seu estil docent.

Cicloide allargat

2. SINESTÈSIES DIDÀCTIQUES I EL TEMA DE LA SEXUALITAT

En aquest article anem a exemplificar connexions sinestèsiques en un dels camps, el del vocabulari eròticosexual, que sol presentar més dificultats didàctiques ateses les connotacions que sol arrossegat.

Un camp en el qual els alumnes adolescents i de la primera joventut solen trobar-se incòmodes... però no més que els professors i pares; amb la qual cosa, quan s'aborda el tema tant a casa com a l'aula és freqüent que es faça des de criteris «morals» (o més aïna consuetudinàries, dels «majors»), o anatòmics i fisiològics merament descriptius.

Un plantejament així dificulta traspasar la rasa de la ignorància i la muralla formada pels tòpics, les paraules «malsonants» o les preguntes «no formulables»; però sobretot impedeix tendir ponts i obrir portes entre els quals fer transitar preguntes, informació o reflexió de la manera menys traumàtica possible.

Però per penetrar en els «seus» llenguatges per tendir-hi ponts i obrir-ne portes cal fer-ho de manera gradual, amable, i tractar de generar complicitats que milloren no tan sols els resultats acadèmics, sinó sobretot l'actitud cap el saber i cap a la formació oberta i contínua.

I una de les formes de penetrar-hi és a través de la sorpresa que causa als alumnes el que pugues anar «més enllà» del que esperaven, sovint a través de sinestèsies; i no tant a partir del coneixement reglat, sinó fent servir el material que ells consideren «seu»; és a dir, tant el llenguatge com les preocupacions, temors, desitjos o ansietats, però també les preguntes que no s'atreveixen a formular i que sovint estan captives d'un llenguatge del qual realment ignoren el significat.

Tot açò, clar, només ho pot abordar un professorat preparat, capaç de comunicar empàticament que ell també està aprenent, que acompanya els alumnes a superar-se gràcies a la millora contínua del seu nivell de coneixements.

Altrament, les sinestèsies, l'enllaç amb uns altres temes i sensibilitats poden ser també, i molt en un tema com aquest, sinèrgiques, simpàtiques, sintètiques, sincròniques, i fins i tot simfòniques, a més d'útils al l' hora d'abordar-lo.

I per exemplificar-ho anem a començar per un cas que també conté el prefix *syn-*, tot i que en el seu equivalent llatí, *cum-*.

3. COIT, FOLLAR, FOTRE. ETIMOLOGIA VERSUS MORBO

El verb llatí *eo-is-ire-ivi-utum*, «anar», pot estar precedit de la partícula *cum-* (> *co-*; «amb», «junts») i aleshores origina un nou verb: *coeo-cois-coire-coivi-coitum*, en el sentit de «anar junts», «reunir-se»... I, figurativament, fer-ho a través d'una relació sexual, el coit (<*co-it*).

Altrament, el mateix prefix *co-* torna a aparèixer en els sinònims de coit, sovint adjectivats: *cò-pula* (carnal) i *aco-blament* (sexual).

Un dels vessants del plantejament sinestèsic consisteix a llançar preguntes que tracten d'implicar unes altres assignatures (i professors).

Així, si hem parlat de «còpula» com a sinònim de «coit», ¿quines relacions podrem trobar amb conceptes gramaticals, com «oracions», «verbs», «conjuncions», que adjectiven amb «copulatiu» o «copulativa»? I, ¿seria lícit fer servir «conjunció» com a sinònim de «coit»? ¿Seria eixa l'accepció del derivat castellà «coyunda»?

Donem un pas més i cerquem la complicitat amb el llenguatge més popular. Trenquem la barrera entre el llenguatge acadèmic i el que potencialment fan servir els alumnes.

I parlem-ne, tot mostrant com allò que fins i tot es considera inadequat i groller pot ser explicat en termes no tan sols lingüístics sinó també fisiològics i històrics. I, en fer-ho així contribuirem a dotar als alumnes d'instruments de prestigi entre els seus col·legues, perquè poden impressionar-los en descobrir-los significats ocults allà on aquells només veien una anodina transgressió verbal. I, així, paraules com «follar», o «fotre», se'ns poden revelar com una font inesperada de sorpreses; entre altres, que quan les fan servir estan parlant cultament, «en llatí»... sobretot si saben el significat d'allò que diuen i la relació que té amb la fisiologia del coit.

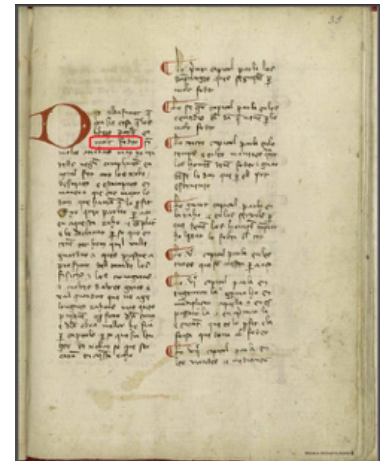
Perquè «follar» ve del llatí *follis*, bossa de cuir amb la qual s'insuflava aire en una farga per avivar el foc; com que això suposa unflar i desunflar ràpidament, panteixar, i això també passa en l'acte sexual, de *follis* va derivar «follar»... però també «fal·lus», com a sinònim de penis. Ens queda un altre sinònim de l'estàndard «coit» i del popular, col·loquial o vulgar «follar»; un vocable que també resulta interessant malgrat ser considerat malsonant: «fotre».

Aquesta paraula prové del llatí *futuere*, que era com els romans anomenaven el fet de copular, de fer el coit.

Per evolució lingüística, *futuere* va originar tant el francès *fouter* com l'italià *fottere*, el portugués *foder* i el romanés *futere*, a més del nostre *fotre* (i, potser, també, l'anglès *to fuck* –a partir del més antic *to futter*).

Foder no tan sols és el nom en portugués, sinó que també ho era en català antic; de fet, eixe era el nom que figurava a

un llibre medieval dirigit a donar consells per a la seducció i les bones pràctiques sexuals: *Speculum al foder*, «Espill del fotre», o adaptat, «Manual del fotre».

Pàgina del llibre *Speculum al foder*. Emmarcat en vermell es pot apreciar com s'hi parla de «molt foder».

Escrit en català a l'inici del s. XV, es considera el primer compendi eròtic-sexual occidental, i conté informació i comentaris sobre la psicologia femenina de la seducció, un catàleg de postures sexuals i d'objectes per a l'estimulació, remeis per a les «malalties de l'amor»; i també receptes per a preparar afrodisíacs, com la -ara innocent- «llet preparada», amb sucre, pell de llimó i canella. Interessant, ¿no?

Mentre en les llengües llatines l'original *futuere* ha donat lloc a paraules que comencen per «f», en castellà l'equivalent a *fotre* és *joder*; les notables similituds amb el comentat *foder* resulten un bon motiu per incitar a col·laborar el professorat «de llengües» i explorar les relacions entre eixes paraules.

Portada de la versió castellana d'*Speculum al foder*, traduïda com *Speculum al joder*.

Així, doncs, si es disposa dels recursos apropiats, fins i tot determinat llenguatge «groller» pot ser útil, didàcticament parlant, per retornar-lo restaurat i facilitar un cert trànsit entre els mons popular/vulgar i acadèmic/educat.

4. DEL COIT AL CONEIXEMENT BÍBLIC, OF COURSE

Els eufemismes també poden ser una font de sinestèsies. I en el cas que estem analitzant, el del coit, podem considerar-ne un parell. El poètic «fer l'amor» en seria un. Però el que ofereix més joc cultural i més potencialitat sinestèsica potser siga el bíblic «conèixer»; investiguem-ho.

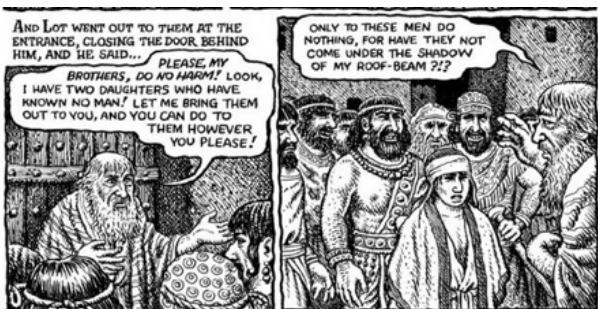
Un dels passatges bíblics on més clarament es vincula el «coneixement» amb la relació sexual és en el Gènesi 19. Vegem-ho.

Parlem de l'escena en què Lot, nebot d'Abraham i veí de Sodoma, és assaltat per una turba de sodomites que li reclama «conèixer» els joves ben plantats o «àngels» que l'han visitat.

En aquest gravat del pintor neerlandés Philip Galle (1537-1612) Lot s'enfronta amb valentia als ciutadans de Sodoma defensant els seus hostes de les ànsies libidinoses d'aquells.

Lot se n'oposa, adduint que això que demanen suposaria una «maldat». Però, a canvi els fa una proposta que a nosaltres ens resulta esgarrifosa: els ofereix les seues filles, que “no han conegut home” (*necdum cognoverunt virum*) i de les quals poden abusar (*et abutimini eis*).

En aquest còmic underground, el nord-americà Robert Crumb representa els versets del Gènesi 19 en què Lot ofereix les pròpies filles als habitants de Sodoma a canvi de què no molesten als joves ben plantats (“àngels”) que li han demanat aixopluc.

En llenguatge cinematogràfic, més actualitzat, podríem parafrasejar i posar en boca de Lot allò de Marlon Brando a *The Godfather* (El Padrí): *I will make them an offer they can not refuse* (“els faré una oferta que no podran refusar”). Ja hem vist quina.

5. ELS EUFEMISMES, FONT DE SINESTÈSIES

Així doncs, fins i tot un simple eufemisme pot obrir la porta a uns altres camps i incitar l'emissió de «fils d'aranya» sinestèsics que, en trobar suport en rames de diferents arbres epistemològics ajuden a construir «teranyines» capaces de capturar molt d'allò que discorre entre les assignatures i que sovint no es deixa encasellar en la compartimentació acadèmica.

Altrament, fer servir uns versets bíblics pot facilitar el parlar de la Bíblia, un referent cultural de primer ordre en perill d'ignorància col·lectiva; si, a més, alguns dels versets s'aporten i es comenten en llatí facilita als alumnes trobar paraules que poden reconèixer, i elaborar cultismes, comparar amb unes altres llengües romàniques, etc.

Encara així es podria argumentar que no tot el «coneixement bíblic» té un sentit sexual. I és cert, clar. Encara que hi ha alguns passatges en què «la temptació viu dalt». Sí, per exemple en forma de serp parlant que incita a menjar un fruit prohibit, el de l'Arbre del Coneixement (*Gènesi 2:3*), i de la naturalesa del qual vam parlar en l'article anterior. Passatge bíblic que, de nou, ens obri enllaços sinestèsics amb camps en què la sexualitat es pot abordar des de la metàfora; i fer intervindre, ara, l'etnobotànica, la lingüística i la història de la pintura.

Recursos destinats no tant a marcar una seqüència didàctica sinó a formar part del bagul dels recursos del professorat destinats a ser usats en dosis apropiades i en funció de la situació per a un ensenyament d'alta qualitat.

6. PRIMERES CONCLUSIONS

Més enllà de les concomitàncies i les sorpreses, el viatge sinestèsic ens ha permès recrear figures literàries i etimologies, penetrar en el *Gènesi* i *Speculum al foder*, entrellaçar lèxic culte i popular, visitar virtualment museus i obres... i en definitiva eixamplar la base del coneixement dels alumnes i professors implicats.

Altrament, la introducció de sinonímies, metàfores, analogies, jocs de paraules, eufemismes, imatges i símbols, obri camps que convé explorar amb els alumnes per penetrar en els llenguatges parapopulars i marginals (i conceptes deformats) que fan servir en un camp com aquest i que si no s'expliciten i analitzen esdevenen enquistats; però també per dotar-los d'instruments lingüístics i culturals per abordar a diferents nivells un tema que per a molts resulta tabú, entre altres coses perquè es troben presoners de camps lèxics entesos com a antagonics.

Si amb els divertiments anteriors contribuïm a formar una teranyina tan forta com subtil tindrem més oportunitats per captivar l'atenció dels alumnes fins i tot fent servir paraules populars i grolleres; paraules que en fer-les «cultes» en ser presentades i abordades sota la pàtina asèptica de l'anàlisi etimològica, o de la figura del millor art, permeten desactivar la morbositat que solien ostentar i que actuava de tanca conceptual.

I complir amb tot això és un dels objectius que s'han de perseguir per poder tractar un tema com aquests amb «normalitat», és a dir, més enllà de lo que podrien esperar trobar a l'aula o a un llibre de text.

El vocabulari eroticosexual que hem tractat ara és només una petita mostra, amb possibilitats de continuïtat. Però, clar, i com diria Rudyard Kipling, “això és una altra història”.

